

Ontwikkelen leermateriaal

In onderstaande tekst willen we je tips geven hoe je je syllabus kan aanpassen of ontwerpen rekening houdende met enkele CLIL-didactische principes. Op de website vind je bij wijze van *good practices* ook lesmateriaal dat door VIVES-collega's werd ontwikkeld.

1. Enkele didactische wenken

Binnen CLIL is het een streefdoel om zoveel mogelijk te werken met origineel Engelstalig bronnenmateriaal, de zogenaamde **authentieke teksten**. Niet alleen bieden deze talige authenticiteit, ze bevatten ook de correcte vakterminologie. Toch is het in een CLIL-les moeilijk om dit materiaal volledig en onveranderd over te nemen en dit omwille van twee redenen:

1. De taal is voor sommige studenten te moeilijk (zeker voor startende CLIL-studenten)
2. De taal bevat te veel ingewikkelde taalstructuren waardoor het begrijpen van de vakinhouden erg moeilijk wordt.

Als je lesgeeft over een cognitief moeilijker of uitdagender onderwerp, helpt het als je tekstmateriaal opgesteld is in **eenvoudigere taal**. Ook omgekeerd, als de inhouden eenvoudiger zijn, kan je je taal-component uitdagender maken.

Als je geen bestaand CLIL-lesmateriaal vindt voor jouw vak, **pas je dus best zelf je tekstmateriaal aan**. Rosie Tanner (2012) heeft een model ontwerpen dat leerkrachten kan helpen om complexe teksten vorm te geven: The 4 S's of CLIL: Shorten, Supplement, Simplify en Shape (Tanner, 2013).

1. Shorten
Lange en samengestelde zinnen zijn moeilijker leesbaar voor studenten, zelfs in het Nederlands. Daarom is het nuttig om lange, complexe zinnen op te splitsen in eenvoudigere zinnen. Durf ook informatie te schrappen als die weinig meerwaarde biedt.
2. Supplement
Voeg ondersteunend materiaal toe:
  - A. Gebruik **multimodale input**: dit kan een extra, eenvoudige tekst over hetzelfde onderwerp zijn, foto's, afbeeldingen, schema's maar ook kaarten, grafieken en interessante video's. Door inhouden te visualiseren bied je de studenten extra ondersteuning.
  - B. **Introduceer je tekst**: voeg een extra introductie toe. Dit kan een korte samenvatting van de tekst zijn, wat achtergrondinformatie, een uitleg waarom de tekst interessant is, of instructies hoe de studenten de tekst moeten lezen en waarop ze moeten letten.
  - C. Voeg **structuurmarkeerders** toe: markeerders zoals 'on the other hand', 'first'... helpen je studenten te begrijpen hoe de tekst opgebouwd is. Deze vaardigheid kunnen ze uiteindelijk zelf toepassen in het schrijven van (academische) teksten.
  - D. Geef **voorbeelden** die de inhoud verhelderen.
  - E. Voeg **titels en tussentitels** toe.
  - F. Voorzie taken die het lezen voorafgaan (**pre-reading tasks**): het nut van deze taken is om de bestaande kennis van de studenten over het onderwerp te activeren, hen te motiveren en te doen focussen op het onderwerp. Deze taken helpen om

leesvaardigheden te verbeteren (zoals voorspellen waarover de tekst zal gaan, het afleiden van de betekenis van nieuwe woorden uit de context ...). Op lange termijn helpt het ook om het leestempo te verhogen.

Voorbeelden:

1. Vraag aan studenten om afbeeldingen gerelateerd aan de tekst in de juiste volgorde te plaatsen.
2. Bespreek wat de titel van een tekst kan betekenen.
3. Vraag aan studenten om antwoorden op juist/fout-vragen te voorspellen. Corrigeer deze niet, maar laat hen zelf de juiste antwoorden op deze vragen opzoeken in de tekst.

Tanner (Tanner , 2013) gebruikt het acroniem **THIEVVES** om te verwijzen naar hulpmiddelen om studenten het **globale idee** van een tekst te laten achterhalen vooraleer ze de tekst daadwerkelijk lezen:

Title
Headings
Introduction
Every first sentence of sections/paragraphs
Visuals
Vocabulary
End questions
Summary

- G. Leer inhoud en taal aan die ze nodig hebben om de tekst te verwerken (= **pre-teaching content and language**). Dit maakt het leesproces veel **efficiënter**: het activeert bestaande kennis en bouwt leesstrategieën verder op.

Voorbeelden:

1. Schrijf, verklaar en illustreer de belangrijkste nieuwe kernwoorden (aan het bord of op de PPT)
2. Leer een grammaticaal item aan (bv. in een tekst over hypotheses: hoe moeten ze conditional clauses of if-clauses begrijpen?)
3. Geef culturele achtergrondinformatie, mocht dat essentieel zijn voor het begrijpen van de tekst.

- H. Voorzie **taken/vragen** aangepast aan het niveau van je studenten.

Je kan een tekst moeilijker of eenvoudiger maken door taken van verschillende niveaus te geven. Pas deze taken aan aan het niveau van je studenten. Zo kan je bijvoorbeeld eenvoudige vragen stellen over een moeilijkere tekst en een gemakkelijkere tekst aan een kritische denkoefening koppelen.

- I. Geef vragen **voor ze de tekst lezen**, niet achteraf. Op die manier weet de student waarop hij moet focussen. Probeer kernwoorden te integreren in je vragen, zodat ze die - kernwoorden zelf ook opnemen.

J. Voorzie een **woordenlijst**, of moedig de studenten aan om een woordenlijst aan te leggen. Je kan ook beide systemen combineren.

3. Simplify

Een vuistregel is dat een tekst op het juiste niveau niet meer dan 15 nieuwe woorden per pagina bevat. 90% van de woordenschat zou begrepen moeten worden wil je dat je studenten taal en ideeën oppikken. **Vereenvoudig** dus **moeilijke woorden** die belangrijk zijn om de tekst te begrijpen.

Let wel: de studenten moeten ook de leesstrategie ontwikkelen om de betekenis van een nieuw woord af te leiden uit de context. Het is dus niet nodig om moeilijke woorden die geen vitale betekenis hebben in de tekst, te vereenvoudigen.

Tips om taal te vereenvoudigen:

1. Gebruik eenvoudige zinnen en actieve werkwoordsvormen.
2. Gebruik zoveel mogelijk bevestigende zinnen in plaats van negatieve zinnen.
3. Gebruik eenvoudige tijden (simple present/past...)
4. Verander werkwoorden niet in zelfstandige naamwoorden (vb. schrijf niet 'animal protection procedure development' in plaats van 'developing procedures to protect animals').
5. Vermijd voornaamwoorden als het niet voldoende duidelijk is naar welk onderwerp ze verwijzen.

4. Shape

Durf de lay-out en format van je tekst aan te passen.

Een **duidelijke, heldere lay-out** helpt de tekstverwerking van je studenten.

Tips om je lay-out aan te passen:

1. In CLIL-lessen komt veel groepswork en zelfstandig werk voor. **Pictogrammen** zijn in dit opzicht heel handig om structuur te geven aan je cursus.
Een handige link hiervoor is: http://www.sclera.be/nl/picto/cat_overview. Je vindt er niet enkel logo's om taken aan te duiden, maar ook om leerinhouden te visualiseren, en dit voor heel wat vakken.
2. **Illustreer** je inhoud. Gebruik afbeeldingen, iconen en symbolen. Zorg ervoor dat je afbeeldingen duidelijk zijn. Google afbeeldingen biedt veel mogelijkheden. Let wel op dat je rechtenvrije afbeeldingen gebruikt. Een andere website waar je goed materiaal vindt, is: <https://pixabay.com.nl/>. (Registreren is noodzakelijk, maar het is wel gratis)
3. Presenteer **opsommingen in een lijst** in plaats van in een lange paragraaf
4. **Vermijd te veel kolommen** op een pagina
5. Laat meer **ruimte tussen je zinnen**
6. **Splits woorden niet op aan het einde van je zin** want dit vertraagt het lezen.

2. Nuttige literatuur met voorbeelden van goed CLIL-leermateriaal:

- Ball, P., Keith, K. and Clegg, J. (2015). Putting CLIL into Practice. Oxford University Press.
- Dale, L. and Tanner, R. (2010). CLIL Activities with CD-ROM: A Resource for Subject and Language Teachers. Cambridge University Press.
- Deller, S. and Price, C. (2007). Teaching other subjects through English. Oxford University Press.
- Dale, L., Van der Es, W. and Tanner, R. (2010). CLIL Skills. Haarlem: European Platform – internationalisering.

3. Enkele voorbeelden van interactief leermateriaal

Eigen aan de CLIL-didactiek is dat we de studenten willen ondersteunen om inhoud te verwerven via diverse leerstrategieën, zowel op het vlak van taal als op het vlak van inhoud. Dit kan via het **aanreiken van schema's, tabellen, vaardigheidsstrategieën, taalstrategieën, ...**De volgende websites zijn handig om informatie of de structuur visueel te helpen organiseren. We spreken over **graphic organisers**:

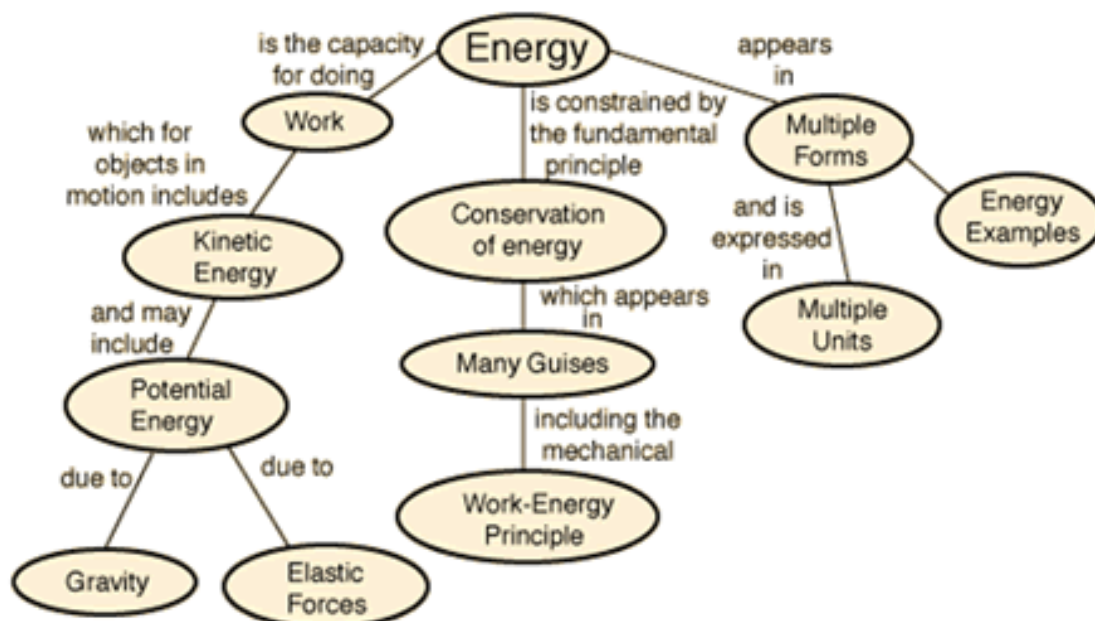
- <http://my.hrw.com/nsmedia/intgos/html/igo.htm>
- <http://www.studenthandouts.com/graphicorganizers.html>
- <https://infograph.venngage.com/templates>
- <http://www.canva.com>

Dit is een heel gebruiksvriendelijke website voor het maken van grafieken, posters, folders, ...

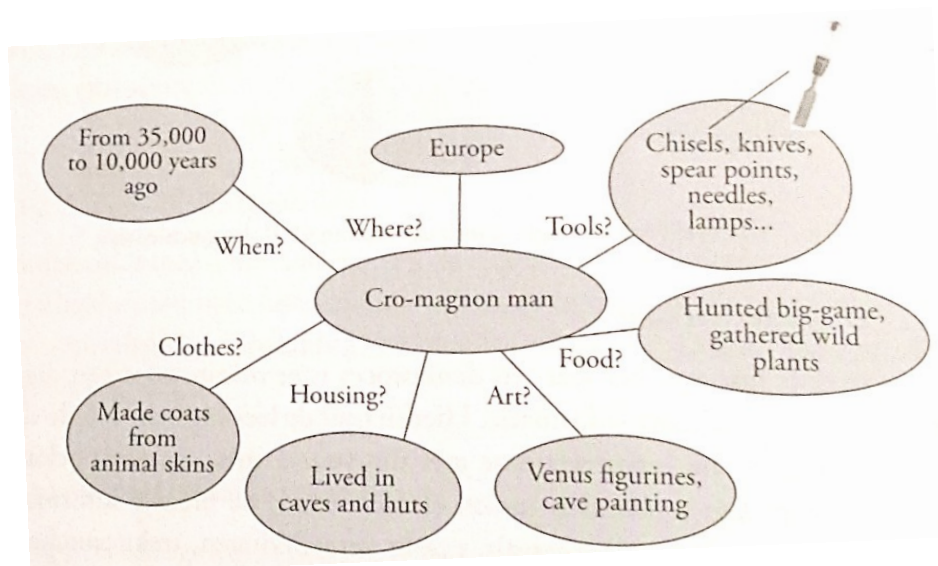
Ook het maken van **mindmaps** is een manier om de studenten te ondersteunen bij het structureren van de inhoud. Handige websites zijn de volgende:

- <https://www.mindomo.com/nl/>
Je kan studenten individueel laten werken of in groep. Je kan werken met een basissjabloon.
- <https://bubbl.us/>
- MindMup (Chrome App)
- www.emindmaps.nl www.emindmaps.nl www.emindmaps.nl www.emindmaps.nl

Je kan de studenten helpen door al een **voorgestructureerde mindmap** te voorzien. Als voorbereiding op de les kunnen de studenten de mindmap concreet invullen. In een CLIL-les is het handig om **ook de verbanden tussen de losse entiteiten te benoemen**. Op die manier voeg je een talige uitdrukking toe en verfijn je de inhoud. Moeilijke begrippen kunnen eventueel ook geïllustreerd worden.

(Southern Nevada Regional Professional Development Program, 2017)

(Strobbe, Sercu, & Strobbe, 2013)

Om studenten op voorhand tekstmateriaal te laten analyseren kan je **lesmateriaal interactief maken**. Enkele handige sites hierbij zijn:

- <https://www.thinglink.com>
- <https://www.activelylearn.com>

Met deze tool kan je de tekst op voorhand bewerken: moeilijke woorden zelf uitleggen of koppelen aan een woordenboek, extra instructies meegeven, duiding geven via een filmpje, vragen toevoegen...

Anderzijds kan je ook samen met studenten online teksten analyseren. Studenten (en de docent) werken samen in hetzelfde document. Zowel studenten als docenten kunnen stukken tekst selecteren en er direct een vraag over stellen of een discussie opstarten. Hierdoor worden teksten beter gelezen of krijgt een discussie meer diepgang.

- Ook op <http://www.reisgidsdigitaallemateriaal.org/tools/> vind je tools om interactie te creëren in je les (niet alles is even bruikbaar voor het hoger onderwijs).

Als voortaan kan je de studenten een tekst of bron laten doornemen en/ of een video-instructie laten bekijken. Nadien kan je de kennis van de student laten testen, bijvoorbeeld met onderstaande tools:

- <https://edpuzzle.com/>
- <https://kahoot.it/>
- <https://ed.ted.com/>

4. Bibliografie

CLIL Media . (2017). *How scaffolding can improve your CLIL lesson*. Opgehaald van Practical tips & tricks for every CLIL teacher : <http://www.clilmedia.com/how-scaffolding-can-improve-your-clil-lesson/>

Dale, L., & Tanner, R. (sd). *CLIL Activities with CD-ROM: A Resource for Subject and Language Teachers*. Cambridge: University Press.

Southern Nevada Regional Professional Development Program. (2017, 09 11). Opgehaald van Physical Science: Students know energy forms can be converted. E/S: http://www.rpd.net/sciencetips_v2/P12C2.htm

Strobbe, L., Sercu, L., & Strobbe, J. (2013). *Je vak in een vreemde taal? Wegwijzers voor de CLIL-onderwijspraktijk*. Leuven / Den Haag: ACCO.

Tanner , R. (2013). The 4S's of CLIL. *CLIL Magazine*, <http://www.itoriani.gov.it/joomlafap/attachments/article/968/CLIL-Magazine-Fall-2013.pdf>.